

YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA INSON HUQUQLARI VA ERKINLIKLARINING KAFOLATLARI

Muallif: Mamadaliyev Doniyor

Farg'ona davlat texnika universiteti talabasi

Ilmiy rahbar: I. R. Tishabayeva

Farg'ona davlat texnika universiteti dotsenti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20291731>

Annotatsiya

Mazkur maqolada Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasida inson huquqlari va uning qadr-qimmatini ulug'lash borasidagi tizimli islohotlar keng ko'lamda tahlil qilingan. Inson qadri uchun g'oyasining huquqiy-falsafiy asoslari, yangi tahrirdagi Konstitutsiyamizda o'z aksini topgan insonparvarlik tamoyillari yoritilgan. Shuningdek, sud-huquq sohasidagi Xabeas korpus instituti, majburiy mehnatga barham berish, so'z erkinligi va ijtimoiy himoyaning manzilli tizimi bo'lgan 'daftarlar' metodologiyasi ilmiy asoslangan holda bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Inson qadri, huquqiy davlat, Xabeas korpus, ochiqlik, ijtimoiy himoya, Temir daftar, Ayollar daftari.

Yangi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarning tub mohiyatida inson, uning hayoti, huquqlari va erkinliklarini himoya qilish yotadi. So'nggi yillarda mamlakatimiz o'z taraqqiyotining mutlaqo yangi bosqichiga qadam qo'ydi. Bu davrning eng asosiy va o'zgarmas tamoyili — 'Inson qadri uchun g'oyasi bo'lib, u davlat boshqaruvi va ijtimoiy hayotning barcha sohalariga chuqur singib bormoqda.

Inson qadri deganda, biz har bir fuqaroning munosib turmush kechirishi, shaxsiy daxlsizligi, sifatli ta'lim va tibbiy xizmat olishi uchun barcha sharoitlar yaratilgan jamiyatni tushunamiz. Islohotlar jarayonida davlat organlari faoliyati Inson jamiyat davlat tamoyiliga tayanadi, bu esa inson manfaatini hamma narsadan ustun qo'yishni anglatadi.

Yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi inson huquqlari himoyasida yangi davrni boshlab berdi. Unda O'zbekiston 'huquqiy davlat' deb e'lon qilinishi shunchaki huquqiy atama emas, balki davlatning o'z fuqarolari oldidagi mas'uliyatini oshiruvchi asosiy omildir. Konstitutsiyada insonning huquq va erkinliklari bevosita amal qilishi, qonunlarning mazmun-mohiyatini belgilashi qat'iy muhrlab qo'yildi

Shuningdek, inson huquqlariga oid normalar qariyb 3 baravarga ko'paydi. Fuqarolarning shaxsiy daxlsizligi, uy-joy daxlsizligi va shaxsiy ma'lumotlar himoyasi eng yuqori darajadagi huquqiy kafolatlariga ega bo'ldi. Bu esa Yangi O'zbekistonda qonun ustuvorligi va inson qadrini amalda ta'minlashning bosh garovidir.

Inson huquqlarini amalda himoya qilishda sud hokimiyatining mustaqilligi muhim rol o'ynaydi. Bu borada Habeas corpus institutining qo'llanilish doirasi kengaytirildi. Endilikda shaxsni qamoqqa olish yoki uy qamog'ini qo'llash faqat sud qarori asosida amalga oshiriladi. Bu esa insonning erkinlik huquqini asossiz cheklashlarning oldini oladi.

Qiynoqlarga yo'l qo'ymaslik borasidagi siyosiy iroda natijasida, tergov jarayonlari shaffoflashtirildi. Bolalar mehnati va majburiy mehnatga to'liq barham berilishi Yangi O'zbekistonning xalqaro hamjamiyat oldidagi nufuzini yanada oshirdi. Xalqaro mehnat tashkiloti va boshqa inson huquqlari tashkilotlari bu boradagi islohotlarni tarixiy burilish deb atamoqdalar.

Jamiyatning ochiqqligi va so'z erkinligini ta'minlash Yangi O'zbekistonning demokratik qiyofasini belgilab bermoqda. OAV xodimlari, bloggerlar va fuqarolik jamiyati institutlarining erkin faoliyati uchun keng imkoniyatlar yaratildi. Davlat organlari rahbarlarining xalq oldida hisobot berish tizimi yo'lga qo'yildi.

Ochiqlik siyosati korrupsiyaga qarshi kurashda eng samarali qurol bo'lib xizmat qilmoqda. Fuqarolar bugun ijtimoiy tarmoqlar va davlat portallari orqali o'z muammolarini ochiq aytmoqda, bu esa hokimiyat va xalq o'rtasidagi muloqotni sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tardi.

Ijtimoiy adolat tamoyili asosida mamlakatimizda ehtiyojmand qatlamlarni qo'llab-quvvatlashning mutlaqo yangi mexanizmi daftarlar tizimi joriy etildi. Temir daftar Ayollar daftari va Yoshlar daftari orqali ijtimoiy himoyaga muhtoj oilalar, ayollar va yoshlarga manzilli yordam ko'rsatilmoqda.

Bu tizim nafaqat moddiy yordam berish, balki ishsizlarni kasb-hunarga o'qitish va ularning bandligini ta'minlashga qaratilganligi bilan ahamiyatlidir. Ijtimoiy

himoyalangan jamiyatda inson o'zini xavfsiz va davlatning doimiy e'tiborida his qiladi, bu esa uning o'z salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishiga zamin yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, Yangi O'zbekistonda inson huquqlari va erkinliklarini ta'minlash shunchaki siyosiy maqsad emas, balki davlat taraqqiyotining hayotiy zarurati hisoblanadi. Inson huquqlari poymol qilinmagan, qadri ulug'langan jamiyatda taraqqiyot, barqarorlik va farovonlik barqaror bo'ladi. Inson - jamiyat - davlat tamoyili ostida amalga oshirilayotgan bu ulkan islohotlar kelajak avlodlar uchun ham munosib turmush sharoitini yaratishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Yangi tahrir. Toshkent: O'zbekiston, 2023. B. 35.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent: O'zbekiston, 2021.
3. Saidov A.X. Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi va O'zbekiston. – Toshkent: Adolat, 2020.
4. Inson huquqlari bo'yicha Milliy strategiya. Toshkent, 2020-yil 22-iyun.
5. Inson huquqlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasining Milliy markazi ma'lumotnomalari (2023-2024).
6. Karimov A, Ismoilov T. Yangi O'zbekiston: islohotlar va natijalar. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2023.
7. Ijtimoiy-huquqiy tadqiqotlar jurnali, 2024-yilgi nashrlar.